

Vondst van een doublet van de Chinese zwanenmossel *Sinanodonta woodiana* in Wageningen, op de oever van de Neder-Rijn

D.M. (Menno) Soes

A record of a fresh *Sinanodonta woodiana* doublet from the bank of the River Rhine in Wageningen, the Netherlands

Summary

A record of a fresh *Sinanodonta woodiana* doublet from the right bank of the River Rhine in Wageningen, the Netherlands, is presented. No other records of this species are known from this river system. The only known Dutch population of *Sinanodonta woodiana* is present in the Valley of the Donge rivulet in Tilburg. From this site three specimens were recorded in the period 2011-2013. Current status of the presumed population at that site is unknown due to lack of recent research.

Fig. 1. De Chinese zwanenmossel uit Wageningen. Foto: D.M. Soes.

Inleiding

Bij een bezoek aan de uiterwaarden van de Neder-Rijn bij Wageningen op 31 oktober 2015 raapte één van de zootjes van de auteur een niet al te oud doublet van een zoetwatermossel op. Groot was de verbazing toen het bleek te gaan om een Chinese zwanenmossel (fig. 1). Van deze soort zijn bij de auteur nog geen eerdere meldingen uit onze grote rivieren bekend.

De soort voorgesteld

De Chinese zwanenmossel *Sinanodonta woodiana* (Lea, 1834) is een zeer grote zoetwatermossel die onder goede omstandigheden meer dan 25 cm lang kan worden. Het oorspronkelijk verspreidingsgebied beslaat de rivieren Amur en Yangtze in

Oost-Azië (Kraszewski & Zdanowski, 2007). Omdat de soort in Azië wordt gegeten is ze echter al vroeg verspreid geraakt en komt nu bijvoorbeeld ook voor op Java, Indonesië (D.M. Soes, eigen waarneming).

De eerste meldingen uit Europa zijn afkomstig uit Hongarije (1963-1965) en Roemenië (1979) (Kiss, 1995; Popa & Popa, 2006). Vanuit Oost-Europa heeft de soort zich vervolgens vlot over Europa laten verspreiden en er zijn nu meldingen van populaties uit een groot aantal Europese landen, waaronder Duitsland en België (Gloër, 2015; www.waarnemingen.be).

Uit Nederland is de soort voor het eerst gemeld in 2011 op basis van exemplaren die afkomstig waren uit een particuliere

vijver (Van Peursen, 2011). In 2011 is ze ook voor het eerst in het Nederlandse open water aangetroffen in de Dongevallei in Tilburg. Twee grote doubletten zijn hier gevonden in een tot de Dongevallei behorende vijver die midden in de wijk Reeshof ligt (Van der Leij, 2012). Er is één vervolgwaarneming van dezelfde locatie op 15/16 juni 2013. Door gebrek aan verder onderzoek is de huidige status van deze populatie onbekend (Guido Stoker, persoonlijke mededeling).

Introductieroutes

De Chinese zwanenmossel wordt al vele jaren op vrij grote schaal verkocht voor tuinvijvers. Deze dieren zijn veelal afkomstig uit Oost-Europese of Italiaanse visvijvers, waar ze extensief worden gekweekt in vijvers met soorten als karpers, grootkopkarpers en graskarpers (P. Veenvliet, persoonlijke mededeling). De door Van Peursen (2011) vermelde exemplaren kunnen dan ook best in de bewuste vijver zijn uitgezet ten behoeve van een natuurlijke vorm van waterzuivering.

De ervaring heeft geleerd dat vijverbezitters met grote regelmaat ongewenste waterplanten, vissen of slakken dumpen in het Nederlandse open water. Het is dan ook niet uit te sluiten dat dit ook is gebeurd met Chinese zwanenmossels. Dit wordt echter over het algemeen als een weinig relevante introductieroute van deze soort gezien. Verreweg de meeste introducties vinden vermoedelijk plaats met larven die zich aan pootvis hebben gehecht. Net als bij de inheemse zoetwatermosselen kent de Chinese zwanenmossel als larve een parasitair stadium waarbij ze zich aan de huid van vissen hecht. Deze parasitaire fase duurt bij 20-25 °C ongeveer 8 tot 12 dagen (Kiss, 1990). Zoals al eerder genoemd wordt de Chinese zwanenmossel gekweekt in visvijvers met vissoorten die in Nederland worden uitgezet ten behoeve van de sportvisserij. Om de overlevingskans van de pootvis zo groot mogelijk te laten zijn wordt de vis, die bijvoorbeeld in Oost-Europa is aangekocht, in zo kort mogelijke tijd naar de uitzetlocatie getransporteerd. Dit betekent dat de vis binnen één à twee dagen wordt verplaatst van de viskwekerij naar de uitzetlocatie in Nederland. Voor larven van de Chinese zwanenmossel is dit kort genoeg om mee te kunnen liften. Bij vis voor de siervijver is het transporttraject veel langer en is de kans op meeliften veel kleiner. In de Reeshof in Tilburg zijn in ieder geval karpers uitgezet en het is niet ondenkbaar dat de Chinese zwanenmossel daar met de uitzetting(en) van deze karpers is geïntroduceerd.

De Wageningse vondst

Het Wageningse doublet met een lengte van zeven centimeter is gevonden op een klein stukje strand even te oosten van de Wageningse haven (173,538-440,675). Hier en in de aangrenzende kribvakken van de Neder-Rijn zijn alle inheemse zoetwatermosselen al eens aangetroffen. Dominant zijn nu de Vijvermossel *Anadonta anatina* en de Bolle stroommossel *Unio tumidus*. Ook de Schildersmossel *Unio pictorum* kan nog regelmatig worden aangetroffen, maar deze soort is ten opzichte van circa tien jaar geleden beduidend minder algemeen geworden. Subfossiele schelpen van de Bataafse stroommossel *Unio crassus* zijn hier regelmatig te vinden en van de Gewone zwanenmossel *Anadonta cygnea* is hier door de auteur één exemplaar verzameld. De meest opvallende soort is de Platte zwanenmossel *Pseudanadonta complanata*. Deze is hier relatief talrijk aangespoeld gevonden, inclusief doubletten met vleesresten. Met deze fauna behoort dit stuk van de Neder-Rijn op dit moment qua zoetwatermossel fauna tot de betere delen van het Neder-

landse Rijnsysteem (R. Leuven, persoonlijke mededeling). Qua habitat is het dan ook goed mogelijk dat de qua biotoop weinig eisende Chinese zwanenmossel hier voorkomt. Waarbij uiteraard aangetekend moet worden dat niet is uit te sluiten dat de mossel van verder weg is aangevoerd. Verschillende bezoeken na de eerste vondst hebben nog geen vervolgwaarnemingen opgeleverd.

De vraag is verder hoe de schelp in de Rijn terecht is gekomen. Uit de Nederlandse en Duitse Rijn zijn geen verdere waarnemingen van de Chinese zwanenmossel bekend (Peter Glöer, persoonlijke mededeling). Het is dan ook niet erg waarschijnlijk dat ze afkomstig is van voortplanting van een in de Rijn aanwezige populatie. Uitzet is ook erg onwaarschijnlijk aangezien de in Nederland verkochte exemplaren van de Chinese zwanenmossel veelal een stuk groter zijn dan het aangetroffen exemplaar. De meest plausibele verklaring is dan ook meeliften met uitgezette vis, al wordt er in de grote rivieren relatief weinig vis uitgezet. Dit gebeurt eigenlijk alleen in het kader van het zogenaamde Spiegelkarpersproject. Opvallend genoeg heeft er in het kader van dit project in 2013 een uitzetting plaatsgehad in het kribvak aangrenzend aan het kribvak waar het doublet is gevonden.

Geraadpleegde bronnen

- GLÖER, P., 2015. Süßwassermollusken - Ein Bestimmungsschlüssel für die Bundesrepublik Deutschland. 14. Auflage. – Deutscher Jugendbund für Naturbeobachtung, Göttingen.
- KISS, A., 1990. *Anodonta woodiana woodiana* (Lea, 1834) (Bivalvia, Unionacea) in Hungary. – Lavori Società Italiana di Malacologia 24: 171-176.
- KISS, A., 1995. The propagation, growth and biomass of the Chinese huge mussel (*Anodonta woodiana woodiana* Lea, 1834) in Hungary. – Dissertation. University of Agricultural Sciences, Gödöllo.
- KRASZEWSKI, A., & B. ZDANOWSKI, 2007. *Sinanodonta woodiana* (Lea, 1834) (Mollusca) - a new mussel species in Poland: occurrence and habitat preferences in a heated lake system. – Polish Journal of Ecology 55(2):337-356.
- POPA, O.P., & L.O. POPA, 2006. *Sinanodonta woodiana* (Lea, 1834), *Corbicula fluminea* (O.F. Muller, 1774), *Dreissena bugensis* (Andrusov, 1897) (Mollusca: Bivalvia): Alien invasive species in Romanian Fauna. – Travaux du Museum National d'Histoire Naturelle Grigore Antipa 49: 7-12.
- VAN DER LEIJ, L., 2012. De Chinese zwanenmossel *Sinanodonta woodiana* (Lea, 1834) nu voor het eerst ook vrij levend in Nederland aangetroffen. – Spirula 386: 75-76.
- VAN PEURSEN, A.D.P., 2011. Eerste melding van de Chinese zwanenmossel *Sinanodonta woodiana* (Lea, 1834) uit Nederland. – Spirula 380: 62.
- WAARNEMINGEN.BE: <http://www.waarnemingen.be/soort/view/106649>. Geraadpleegd 04-12-2015.

Adres van de auteur
 menno.soes@gmail.com
 Bureau Waardenburg